

Загоруй Іван Семенович

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету

імені Володимира Даля

ORCID 0000-0002-7043-1645

Загоруй Людмила Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету

імені Володимира Даля

ORCID 0000-0002-7374-4137

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНТЕГРАЦІЇ В ЦИВІЛЬНЕ ЖИТТЯ

Засадничі основи конституційного ладу України, визнані й закріплені конституційні права людини та громадянина в Україні дають підставу стверджувати, що соціальна державна політика є пріоритетною, орієнтованою на реалізацію соціальних прав і потреб людини, громадян та соціальних груп. Поняття соціальної політики здебільшого пов'язується із системою державних заходів щодо регулювання відносин між соціальними групами з метою підвищення суспільного добробуту, поліпшення якості і рівня життя, раціонального використання трудових ресурсів тощо. Серед загальних питань соціальної політики в Україні актуалізується сфера соціальної ветеранської політики, пов'язаної з соціальною реінтеграцією ветеранів війни.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист, послуга, пільга, ветерани війни, соціальна реінтеграція.

Zahoruy Ivan

PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic-Legal and Socio-Political Disciplines, Volodymyr Dahl East Ukrainian

National University

ORCID 0000-0002-7043-1645

Zahoruy Ludmila

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public and Private Law, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

ORCID 0000-0002-7374-4137

SOCIAL POLICY OF UKRAINE TOWARDS WAR VETERANS: PERSPECTIVES OF REINTEGRATION INTO CIVILIAN LIFE

The fundamental principles of Ukraine's constitutional order, recognized and enshrined human and civil rights in Ukraine, provide grounds to assert that social state policy is a priority, aimed at the realization of social rights and needs of individuals, citizens, and social groups. The concept of social policy is mostly associated with a system of state measures to regulate relations between social groups to improve public welfare, enhance the quality and standard of living, and ensure the rational use of labor resources, among other objectives. Among the general issues of social policy in Ukraine, the sphere of social veteran policy, related to the social reintegration of war veterans, is becoming more relevant.

Keywords: social policy, social protection, service, benefit, war veterans, social reintegration.

Питанням соціальної політики в Україні, шляхів її реалізації та сучасним викликам присвячено чимало наукових праць, серед яких варто назвати роботи: В.С. Венедіктова, О.Л. Іванової, О.В. Макарової, К.М. Ніколаєць, О. В. Скрипнюка, Г.І. Чанишевої, Ф.П. Шульженка, О.М. Ярошенка та ін. Не залишаються поза увагою науковців питання соціальної політики держави щодо ветеранів війни в умовах воєнного стану в Україні та в повоєнний період – це праці О. Гришук, В. Крижної, Т. Коленіченко, О. Кадикало, М. Савчина, Н. Оніщенко, А. Осадчого, Т. Фулей та ін.

На сьогодні актуальним є дослідження проблеми щодо ветеранів війни в Україні та перспектив їхньої реінтеграції в цивільне життя. Складовими реінтеграції військових, ветеранів війни до повноцінного життя у своїх громадах є реабілітація та реадаптація, соціальні гарантії, соціальна підтримка сім'ї,

житло, пільги, професійна підготовка та зайнятість і ін. У статті акцентується увага на державних послугах і пільгах для ветеранів війни.

Стає очевидним, що ветеранська підтримка потребує системної уваги держави, науковців, міжнародної спільноти та реформування державних гарантій з урахуванням значного збільшення осіб, які отримали або отримають статус ветеранів з огляду тривалої війни РФ, потребують соціально-правової підтримки та професійної адаптації. Остаточну кількість таких осіб на сьогодні неможливо передбачити, але обсяг підтримки ветеранів війни залежить від кількості вказаних осіб, оскільки це пов'язано з витратами Державного бюджету. Нагадаємо, що відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» до ветеранів війни належать: учасники бойових дій; особи з інвалідністю внаслідок війни; учасники війни (стаття 4). Отже, обсяг підтримки залежить від верифікації статусів ветеранів, набутих відповідно до вказаного Закону. Фахівці справедливо вважають, що найбільшим викликом в цій сфері є наявність належного фінансування (в деяких випадках недостатніх або відсутніх). Як зауважують експерти, для розв'язання цього питання держава повинна раціонально використовувати бюджетні кошти, що є можливим за допомогою відходу від пільг до послуг, які сприяють реінтеграції [1]. Звернемо увагу на вказаний підхід фахівців. В Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон про захист) в розділі III закріплені пільги ветеранів до переліку яких входять медичні пільги, житло-комунальні, безоплатний проїзд, пільги у сфері трудових правовідносин, пільги у закладах, що надають соціальні послуги, у сфері освіти тощо. Отже, пільги – це особливі привілеї або знижки, які надаються певним категоріям громадян (наприклад, ветеранам) для зменшення фінансового навантаження або отримання переваг у певних сферах життя. З урахуванням цього наявність пільг характеризується фінансовою вигодою для отримувача та навантаженням для того, хто зобов'язаний її надавати, вони повинні бути законодавчо закріплені, з чітким переліком категорій осіб, які мають на них право. Механізм отримання регулюється державою, тому в складні часи для держави – може бути

призупинений, наприклад, дію пункту 3 частини першої статті 12 Закону про захист зупинено на 2024 рік згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», аналогічний підхід був і в 2023 році. Це стосується безоплатного санаторно-курортного лікування або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування.

Відмінність послуг від пільг полягає в характері та способі надання підтримки. Послуги – це дії або допомога, надані державними або приватними організаціями, установами спрямовані на задоволення певних потреб громадян. Послуги можуть включати різні види підтримки, що надаються безпосередньо або через певні установи (медичне обслуговування, юридична допомога, послуги у сфері освіти тощо). Деякі послуги можуть бути безкоштовними або за зниженою ціною, але важливо, що вони надають конкретні дії або допомогу. Наприклад, медичне обслуговування, включаючи консультації лікарів та лікування; психологічна допомога та реабілітація; правничка допомога; освітні програми та професійна підготовка.

Якщо порівняти категорію «пільги» з категорією «послуги», то можна зазначити, що, по-перше, пільги надають фінансові або матеріальні вигоди, тоді як послуги – це конкретні дії або допомога. По-друге, пільги часто знижують вартість певних товарів або послуг, тоді як послуги передбачають отримання певних дій (лікування, навчання, консультації). По-третє, пільги можуть бути універсальними для певних груп (наприклад, для ветеранів війни), тоді як послуги часто надаються на запит або за потреби.

Таким чином, обидва типи підтримки важливі, але пільги більше орієнтовані на фінансові переваги, а послуги – на практичну допомогу у вирішенні конкретних соціальних проблем. Для ветерана війни як пільги, так і послуги є важливими, але їх актуальність може змінюватися залежно від конкретної ситуації та потреб ветерана. Наприклад, якщо ветеран потребує медичної допомоги або реабілітації, то медичні послуги, такі як лікування, психологічна допомога, фізіотерапія, можуть бути більш актуальними. Так само й у випадку, коли ветеран шукає роботу або хоче підвищити свою кваліфікацію,

за важливістю переважатимуть послуги з перепідготовки, навчання або професійного консультування. Якщо ветеран потребує підтримки у вирішенні побутових проблем, таких як житло або комунальні послуги, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, проїзд або податки можуть мати більшу значущість. Однак, якщо ветеран стикається з фінансовими труднощами пільги, які зменшують витрати на необхідні товари та послуги (наприклад, комунальні платежі, проїзд у транспорті, податкові знижки), можуть бути критично важливими. Якщо зазначених проблем немає, відповідно більш актуальними можуть бути послуги, які сприяють подальшому розвитку особистості, зокрема, освітні програми або консультації щодо підприємницької діяльності. Послуги, що сприяють професійній та соціальній адаптації, такі як навчання, психологічна підтримка та працевлаштування, можуть бути більш актуальними для успішної інтеграції ветерана в цивільне життя. Пільги, які забезпечують фінансову стабільність і знижують витрати на щоденне життя, можуть допомогти ветерану зосередитися на довгострокових цілях.

Також має значення чи має ветеран сім'ю. Пільги на житло, освіту для дітей, соціальні виплати можуть мати пріоритет для забезпечення добробуту всієї сім'ї, якщо ветеран має сім'ю. Послуги, що забезпечують соціальну підтримку, консультування, медичну допомогу, можуть бути більш актуальними для підтримки якості життя ветерана, який живе один.

На підставі вказаних міркувань зазначимо, що пільги й послуги – важливі для ветерана війни, але їх актуальність залежить від конкретних обставин та потреб ветерана. Зокрема, актуальність пільг для ветеранів існує тоді, коли такі особи стикаються з фінансовими труднощами та потребують негайної матеріальної підтримки. Важливість послуг переважає у випадках, коли ветеран війни потребує допомоги у вирішенні специфічних проблем (медичне лікування, психологічна реабілітація, професійна адаптація) або, коли акцент зміщується в площину довгострокової реінтеграції в цивільне життя.

Ідеальною ситуацією є збалансований підхід, за якого ветеран має доступ як до пільг, що забезпечують стабільність, так і до послуг, що допомагають вирішувати конкретні проблеми та розвиватися.

Отже, для удосконалення системи захисту ветеранів в Україні необхідно впровадити комплексний підхід, який вимагає внесення змін в чинне законодавство, як-то, доповнення переліком послуг до розділу III Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Процедура реалізації послуг для ветеранів має бути чітко визначена Урядом. Для уникнення суперечностей та дублювання найкраще було б звести в єдину систему нормативно-правові акти, що стосуються прав і гарантій соціального захисту ветеранів війни.

Оптимізації роботи в цій сфері сприятиме цифровізація послуг, тобто впровадження електронних кабінетів для ветеранів війни, електронних сервісів для подачі заяв, отримання консультацій та моніторингу статусу звернень. Також доцільно використовувати сучасні технології (наприклад, блокчейн для захисту персональних даних, штучний інтелект для аналізу потреб ветеранів) у наданні послуг ветеранам війни. Зазначене сприятиме створенню ефективної та всеохопної системи підтримки ветеранів війни, яка відповідатиме їхнім потребам і забезпечуватиме гідний рівень життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сачук Ю., Звягінцева М., Федорович І., Мойса Б., Ганущак Ю., Несходовський І., Бетлій О. Соціальні політики щодо ветеранів, людей з інвалідністю та пенсіонерів. Платформа UAReforms. URL: <https://uareforms.org/pages/new-page-657>

REFERENCES

1. Sachuk, Y., Zvyahintseva, M., Fedorovych, I., Moysa, B., Hanushchak, Y., Neskhodovskyi, I. & Betliy, O. *Social policies for veterans, people with disabilities*

and pensioners. UAReforms platform. Retrived from:
<https://uareforms.org/pages/new-page-657> [in Ukrainian].